

**Министерство образования и науки РФ
ФГАОУ ВПО «Казанский (Приволжский) федеральный
университет» Набережночелнинский институт
Кафедра «Конструкторско-технологического обеспечения
машиностроительных производств»**

А.Н. ГОЛОВКО

**МЕТРОЛОГИЯ, СТАНДАРТИЗАЦИЯ И
СЕРТИФИКАЦИЯ**

Конспект лекций

Казань 2014

»,
« -
».

: 190600.62 « -

»

: -

, , 2014)

: « , » (, 2

,)

: 72 . (: - 17, - 17,
- 17, - 21), :

.

:

, .

. ,

.

:

1. . 2. . 3. .

: , , ,

,

: ,

« -

», .: (8552) 58-97-49, email:

a.n.gol@yandex.ru

: <http://tulpar.kpfu.ru/course/view.php?id=1180>

: 1 2014

:

:

1.	.....	6
1.	.....	6
2.	.....	6
2.1.	.....	8
2.2.	.....	9
3.	.....	9
3.1.	.....	10
3.2.	.....	12
3.3.	.....	13
3.4.	.....	15
4.	.....	17
5.	, ...	19
6.	.....	20
7.	.....	22
	.....	24
	.....	26
2.	.....	27
1.	.....	27
2.	.....	28
3.	.....	29
4.	.....	30
5.	.....	30
6.	.....	31
7.	.....	32
8.	.....	33

9.	,	.....	35
10.		...	35
11.	.	,	.....
			37
11.1.		.....	38
11.2.		.....	41
11.3.		.....	41
12.		.....	43
		.....	44
		.....	45
3.		.....	46
1.		.....	46
2.		.....	47
3.		.....	48
4.		.....	50
5.		.....	51
6.		.....	53
7.		.....	54
8.		.....	55
9.		.....	56
		.....	57
		.....	57
		.....	59
		.....	59

1.

1.

(. «metron»– , «logos» –) –
 ,
 .
 (,
 , . .) (,
 .)

2.

– ,
 .
 – ,
 ,
 .
 .
 (.)
 ,
 .
 .
 :
) – -

, ;
) —
 , ( ) ;
) ,
 .
 —
 ,
 ,
 .
 .
 .
 —
 ,
 .
 , (:
)
 — ( ), —
 ( ), —
 — ( ), —
 — ( )
 — ( ).
 — ,
 .
 ,
 ,
 .

—

.

2.1.

:

1.

) ;

) .

, 50

± 50

0,1%.

,

2.

) (

, . .);

) ,

,

( ) . .;

) — .

3.

) —

, . .

(, , ,

.), , ,

;

— ( );

— ;

) — ,

.

，
·

2.2.

—

·

:

1.

·

·

2.

,

:

)

—

·

·

)

—

·

,

-

·

)

—

·

·

)

·

,

·

3.

—

·

—

,

,

,

·

—

,

,
 .
 — ,
 .
 :
) — ,
 ;
) — ,
 .
 , ;
) — ,
 ,
 . —
 ;
) — ,
 , . .
 , , .
 — .

3.1.

, ,
 , . .

.
 :

1.

1.1. — — ,

;

1.2. — — ,
( )

;

2.

2.1. ;

2.2. ;

3.

3.1. —
;

3.2. —
;

4.

4.1. — ,
( ) ;

4.2. —
, ;

5.

5.1. — ,
;

5.2. — ,

, ;

5.3. — ,
,
,
;

5.4. —

.

3.2.

-

.

,

.

:

1.

.

1.1.

-

,

.

,

,

. .

1.2.

-

,

,

.

,

(

).

1.3.

-

,

.

,

.

1.4.

-

,

,

.

1.5.

-

,

,

,

3.3.

— ,

.

,

.

:

— ;

— ,

.

,

(

).

:

1. :
) —

.

— (,

,

);

— (

);

— ( ).

)

2. :
) — ,

) — ,

· , ,
 ,

·

) — ,

, , ,

) —

, ,

,

· ,

,

) —

, ,

,

3.4.

—

,

·

—

,

—

·

—

—

,

·

( )

.

-

.

—

,

, . . .

.

—

,

,

.

—

(, .)

,

-

.

.

—

,

.

—

,

.

—

.

.

:

$$S = \frac{\Delta l}{\Delta x}$$

:

$$S = \frac{\Delta l}{\Delta x/x}$$

1— ; — ; —

.

-

.

(

)

.

.

4.

,

,

«

».

,

.

—

.

,

,

(

).).

:

1)

2)

3)

,

,

4)

5)

6)

7) ,

8)

9)

10)

11)

, ,

12)

13)

,

«

»

,

,

:

—

,

,

—

—

—

—

,

—

—

,

,

— ,

—

— , ,

—

.

5. ,

.

:

1. —

,

, , ,

— .

.

,

;

—

;

.

2. ,

.

,

,
 ,
 ,
 ,
 ,
 .

3.

(, ,
 , . .).
 ,
 .
 .

4.

,
 ,
 ,
 .
 6.

—

,
 ,
 .
 .
 —
 ,
 (, ,
 . .)
 —
 ( ).
 .
 ,
 .
 — , ( )
 ), ( )
 .
 :
) ,
 ,

.

)

,

.

)

,

:

—

;

—

;

—

,

(

);

—

.

)

,

.

.

)

,

,

.

7.

—

,

«

»

.

:

—

—

,

( )

—

—

,

:

1.

.

.

,

.

.

2.

— ,

.

,

,

.

3.

,

,

.

—

,

,

,

.

5 .

«

».

:

—

,

—

—

—

,

—

—

,

,

:

,

,

.

3

.

(

,

).

.

.

1.

?

2.

—

...

3.

(

)

: ...

4.

—

...

5. — ...
6. :
- ... 7. :
- ... 8. : ...
9. : ...
10. — ...
11. — ...
12. : ...
13. : ...
14. , : ...
15. ,
- : ...
16. , : ...
17. ,
- : ...
18. ( )
- ...
19. ...
20. : ...
21. : ...
22. — ...
23. — ...
24. : ...
25. ...
26. ...
27. : ...

1.

1.1. . . ,
 : / . . , . . . – . :
, 2013. – 272 c. – ISBN: 978-5-7695-8498-5 (10 .)

1.2. . . , :
 / . . . – C- . : , 2013. – 496 c. – ISBN: 978-5-496-
00033-8 (15 .)

1.3. . . , :
 / . . , . . . – . : , 2014. –
838 c. – ISBN 978-5-9916-3404-5 (10 .)

2.

2.1. . . ,
 [ ] : / . . , . . . , . . .
, . . . – . : - , 2012. – 256 . : ISBN 978-5-16-004750-
8. – : <http://znanium.com/bookread.php?book=239847>.

2.2. . . ,
 [ ] : / . . , ... – . :
 : - , 2012. – 416 . : ISBN 978-5-8199-0293-6. –
 : <http://znanium.com/bookread.php?book=356899>.

2.3. . . , :
 [ ] : / . . ,
. . . , ... – . : - , 2012. – 206 . : ISBN 978-5-
16-005246-5. – : <http://znanium.com/bookread.php?book=278949>

2.4. . . , :

,
 .
 — ,
 (, ,
).
 — ,
 ,
 — ,
 .
 — (, ,
) ,
 ,
 .
 — ,
 ,
 .

2.

.
 ( ), ,
 —
 , .
 .
 , .
 ,
 , .

.
 .
 (,
 ), ,
 , .
 ,
 , ,
 .
 3.
 :
 1. « »
 2. « »
 3. « »
 4. « »
 , ,
 , .
 .
 « » ,
 .

.
 .
 :
 1. (,)

，

2. ，

4.

« »

:

1.

-

2.

.

3.

.

4.

.

:

1. .

2. ( ).

3. .

4.

.

5.

:

1.

2.

3.

,

.

.

.

,

,

.

.

.

15

.

40

,

.

900

,

200

.

,

-

.

6.

,

,

.

,

•

$$\vdots$$

)

,

,

;

)

/ ;

)

;

)

;

)

;

)

;

)

;

)

;

)

•

$$\vdots$$

)

;

)

;

)

;

)

;

)

;

)

•

7.

(

,

$$),$$

•

，

( )

.

.

:

)

,

;

)

( );

)

;

)

.

(,).

.

,

,

,

,

,

,

,

.

.

( ),

.

8.

) ;
) ;
) ;
) ;
) .

9. ,

,

(

):

) ;

) (

);

) ;

) ;

)

( );

)

:

) , ;

) ;

) , ,

;

) .

10.

.

:

)

;

)

;

)

;

)

.

6

:

1)

,

.

2)

.

,

,

.

3)

.

4)

.

5)

.

,

5

.

6)

.

,

,

.

11.

5 :

1)

2)

)

(, , , ,)

(,).

—

.

,

.

:

—

,

,

..

,

.

—

,

.

,

,

,

.

—

,

,

,

.

,

,

.

—

(, ,).

:
 1) —
 ,
 .
 2) — .
 —
 (.
).
 —
 , ,
 , ,
 , .
 —
 ,
 ,
 (, ,
 ,).
 —
 . :
 , . .
 —
 ( ).

11.2.

— ;
 — .
 ,
 (,
 ), ,
 , — .
 .
 :
 1) —
 ( )
 ;
 2) —
 .
 .

11.3.

—
 ( )
 .
 — ,
 . ,

(, , -
; ,).

:

.

.

( )

,

.

$$Q_i=T_i/T_1 \text{ ,}$$

$Q_i -$;

$T_1 -$ ( )

$T_1 -$

,

.

$$Q_i=T_1 /T_1.$$

,

.

•

:

$$Q = \sum_{i=1}^n T_i K_i,$$

$$T_{1-}, \quad .$$

;

$$K_1 - \quad ;$$
$$n - \quad (\quad).$$

,

• • • • •

,

,

‘ , ‘

•

12.

,

,

•

,

,

•

， ，
，
，

·
9000 8 :

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

1995 «
», «
» ,
— ,
.

1. — ...
2. — ...
3. — ...
4. — ...
5. ...

6. ...

7.

8. – ...

9. – ...

10. – ...

11. :

12. :

13. – ...

1.

1.1. . . , ,
: / . . , . . . – . :
, 2013. – 272 c. – ISBN: 978-5-7695-8498-5 (10 .)

1.2. . . , :
/ . . . – C- . : , 2013. – 496 c. – ISBN: 978-5-496-
00033-8 (15 .)

1.3. . . , :
/ . . , . . . – . : , 2014. –
838 c. – ISBN 978-5-9916-3404-5 (10 .)

2.

2.1. . . , ,
[ ]: / . . , . . , . .
, . . . – . : - , 2012. – 256 .: ISBN 978-5-16-004750-

8. – : <http://znanium.com/bookread.php?book=239847>.

2.2. . . , ,

[ ] : / . . , . . . – .:

: - , 2012. – 416 .: ISBN 978-5-8199-0293-6. –

: <http://znanium.com/bookread.php?book=356899>.

2.3. . . , :

[ ] : / . . ,

. . , . . . – .: - , 2012. – 206 .: ISBN 978-5-

16-005246-5. – : <http://znanium.com/bookread.php?book=278949>

3.

1.

.
,
,
,
,

.

1965

.
,
,
,
.
.
,
.
.

.

, :

, . . ,

« ».

,

.

— «

?»,

, « ?»

«

?»

.

:

—

;

—

.

:

—

.

:

—

;

—

.

,

( ),

:

,

,

,

,

,

,

.

2.

1.

， (， ，
，
..).

- . ， . . .

，
2. . ，
， ， ，

3. .
，
，
，
4. . ， ，
， ，
.

4. . ， ，
， ，
.

3.
，
.
:

1.
48

,

$$(\quad)$$

,

•

2.

•

•

,

$$(\quad),$$

•

3.

,

,

•

,

,

,

•

,

•

4.

,

( ).

4.

«

».

, : «

», «

» «

».

,

«

»

,

,

,

. .

«

»

:

1.

2.

3.

4.

(

)

5.

6.

7.

8.

( ):

—

—

—

—
( )

—

—

.

,

,

.

,

,

,

,

.

5.

,

.

—

,

(

,

,

)

,

.

—

,

(

).
:

:

,

.

—

,

—

.

(

).
51

— ,

, ,

.

.

— , .

— — , .

— — , .

, ,

, ,

.

— ,

— , ,

.

— ,

, ( ), ,

.

.

.

— — .

, ,

.

— ( ). ,

.

, ,

.

— .

— .

,
 , , .
 — ,
 ,
 .
 — ,
 .
 — ,
 , .
 .

6.

« »

.

:

1.

2.

3. ( )

4. (,)

,

.

, ,

.

- , -

.

，
2 ：

·

·

，

，

，

·

(

)

·

·

，

·

：

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

( )

，

·

，

，

·

，

(

，

，

，

，

，

).

，

·

·

7.

<<

>>

•

—

,

,

•

2

,

•

,

.

•

8.

,

—

•

•

400

,

,

( ).

1940

.

·

·

:

1. ·

:

,

,

,

·

2. · :

·

3. ·

·

4. ·

·

,

,

,

·

·

9.

:

—

—

—

2001-96.

—

,

- 50321-92 (7173:1989).

—

1. : ...
2. : ...
3. : ...
4. — ...
5. - - ...
6. — ...
7. — ...
8. — ...
9. — ...
10. — ...
11. — ...

1.

1.1. . . , ,
: / . . , . . . — .:
, 2013. — 272 c. — ISBN: 978-5-7695-8498-5 (10 .)

1.2. . . , :
/ . . . – C- . : , 2013. – 496 c. – ISBN: 978-5-496-00033-8 (15 .)

1.3. . . , :
/ . . , . . . – . : , 2014. – 838 c. – ISBN 978-5-9916-3404-5 (10 .)

2.

2.1. . . , ,
[ ] : / . . , . . , . .
, . . . – . : - , 2012. – 256 .: ISBN 978-5-16-004750-8. –
: <http://znanium.com/bookread.php?book=239847>.

2.2. . . , ,
[ ] : / . . , . . . – . :
: - , 2012. – 416 .: ISBN 978-5-8199-0293-6. –
: <http://znanium.com/bookread.php?book=356899>.

2.3. . . , :
[ ] : / . . ,
. . , . . . – . : - , 2012. – 206 .: ISBN 978-5-16-005246-5. –
: <http://znanium.com/bookread.php?book=278949>

2.4. . . , :
/ . . . , . . . –
: - . - ,
2008. – 109 . (20 .)

2.5. . . , . .
« ,
». – : - . -
, 2011. – 38 . (10 .)

1. .
2. , .
3. .
4. .
5. .
6. .
7. .
8. .
9. .
10. .
11. .
12. .
13. .
14. .
15. .

1. .
2. .

3. . .
4. .
5. .
6. .
7. . . .
8. , .
9. .
10. .
11. .
12. . .
13. .
14. .
- 15.
- 16.
17. —
18. .
19. .
- 20.
- 21.
- 22.
23. ,
- 24.
- 25.
- 26.

1.

1.1. . . ,
: / . . , . . . – .:
, 2013. – 272 c. – ISBN: 978-5-7695-8498-5 (10 .)

1.2. . . ,
/ . . . – C- .: , 2013. – 496 c. – ISBN: 978-5-496-00033-8 (15 .)

1.3. . . ,
/ . . , . . . – .: , 2014. – 838 c. – ISBN 978-5-9916-3404-5 (10 .)

2.

2.1. . . ,
[ ]: / . . , . . , . . .
, . . . – .: - , 2012. – 256 .: ISBN 978-5-16-004750-8. –
: <http://znanium.com/bookread.php?book=239847>.

2.2. . . ,
[ ] : / . . , . . . – .:
: - , 2012. – 416 .: ISBN 978-5-8199-0293-6. –
: <http://znanium.com/bookread.php?book=356899>.

2.3. . . ,
[ ]: / . . ,
. . . , . . . – .: - , 2012. – 206 .: ISBN 978-5-16-005246-5. –
: <http://znanium.com/bookread.php?book=278949>

2.4. . . ,
/ . . . , . . . –
: - . - ,
2008. – 109 . (20 .)

2.5. . . , . . .
« ,
». – : - . -
, 2011. – 38 . (10 .)